

MILJÖUTSKOTTETS UTLÅTANDE 13/2012 rd

Regeringens proposition till riksdagen om stats- budgeten för 2013

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 20 september 2012 regeringens proposition om statsbudgeten för 2013 (RP 95/2012 rd) till finansutskottet för beredning.

Miljöutskottet har med stöd av 38 § 3 mom. i riksdagens arbetsordning beslutat lämna utlåtande om budgetpropositionen till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Armi Liinamaa, finansministeriet
- ekonomidirektör Oili Hintsala, miljøråd Saira Bäck, miljøråd Tarja Haaranen, miljøråd Eeva-Liisa Poutanen, byggnadsråd Matti Vaitilo och överingenjör Jorma Kaloinen, miljöministeriet
- biträdande avdelningschef Hanna Lehtinen, utrikesministeriet
- överförstmästare Matti Heikurainen, konsultativ tjänsteman Heikki Piiparinen och vattenförvaltningsråd Jaakko Sierla, jord- och skogsbruksministeriet

- regeringsråd Anja Liukko och strategidirektör Mari Pantsar-Kallio, arbets- och näringsministeriet
- direktör Aino Turpeinen, Regionförvaltningsverket i Södra Finland
- direktör Marketta Virta, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland
- överdirektör Kari Pääkkönen, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Kajanaland
- tf. direktör Kari Salmi, Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet
- biträdande direktör för naturtjänster Marja-Liisa Hintsanen, Forststyrelsen
- expert Laura Hassi och överarkitekt Ritva Laine, Finlands Kommunförbund
- ledande expert Eeva Hellström, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- direktör Aija Tasa, Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry
- skyddsexpert Sini Eräjää, Finlands naturskyddsförbund rf.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Uurais kommun
- Finlands Reparationsrådgivare r.f.
- Vuokralaiset VKL ry
- Centralförbundet för de gamlas väl.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Den samlade utvecklingen inom miljöministeriets förvaltningsområde

Propositionen om statsbudgeten för 2013 är över hela linjen anpassad efter det svåra ekonomiska läget där den ekonomiska tillväxten i EU har stannat av, den ekonomiska återhämtningen i USA går långsamt och tillväxten i världsekonomin företrädesvis sker i tillväxtekonomierna, även om den avmattas också där. De skattepolitiska anpassningsåtgärderna och anslagsinsparingarna för att stabilisera statsfinanserna och stärka balansen i de offentliga finanserna är i princip motiverade. *Utskottet vill ändå uppmärksamma finansutskottet på aspekterna nedan i fråga om sitt behörighetsområde, alltså miljöministeriets förvaltningsområde. De har inte någon stor inverkan på den slutliga summan i budgetförslaget men däremot stor betydelse för hur regeringsprogrammets mål för miljöskydd och grön tillväxt fullföljs och hur boende till skäligt pris kan främjas.*

Utskottet framhåller att statsekonomin bör ses i ett vidare perspektiv i fråga om hållbar utveckling, där också ekologisk och social hållbarhet beaktas vid sidan av ekonomisk hållbarhet. I anknytning till det här målet för hållbar ekonomi ställer regeringen Katainen i sitt program upp som mål att cleantech-verksamhet, som baserar sig på miljö- och energiteknik, hör till prioritetsområdena för vår näringspolitik och att Finland blir föregångare inom cleantech. Trots lågkonjunkturen är cleantech ett av de affärsområden som växer snabbast globalt sett¹. Bland de viktigaste målen finns föresatser att få bort de hinder som lagstiftningen ställer och framför allt att

snabba upp behandlingen av miljötillstånd och utveckla hemmamarknaden.

Utskottet anser att ramarna för miljöministeriets förvaltningsområde över lag bättre bör väga in förvaltningsområdets betydelse för den gröna tillväxten, alltså när det gäller att bevilja miljö-tillstånd och övervaka verksamheten. De finansiella resurserna inom förvaltningsområdet bör avvägas med hänsyn till förändringarna i omvärlden, tillväxtpotentialen inom sektorn och den samhällsekonomiska betydelsen av cleantech, där de administrativa kostnaderna är jämförelsevis små.

Budgetförslaget för miljöministeriets förvaltningsområde är 256,5 miljoner euro, alltså ca 0,5 procent av den slutliga budgetsumman². Propositionen följer i och för sig rambeslutet och anslagen ligger ungefär på samma nivå, bortsett från de ovannämnda nedskärningarna. Enligt rambeslutet kommer förvaltningsområdets budget att krympa ytterligare, till 222 miljoner euro 2015.

Utskottet ser med stor oro på konsekvenserna av de knappa anslagen enligt rambeslutet för hela miljöförvaltningens grundläggande uppgifter. När hela förvaltningsområdets budget är så här liten drabbar de allmänna sparbetingen omkostnaderna för ministeriet men också omkostnaderna för ämbetsverken inom förvaltningsområdet, så förvaltningens kapacitet sätts verkligen på prov. Om omkostnadsanslagen är för små kan

¹ På årsnivå används ca 400 miljoner euro i Finland för forskning, produktutveckling och affärsverksamhet inom cleantech. Företagens sammanräknade omsättning uppgick 2011 till mer än 20 miljarder euro och tillväxten från året innan var mer än 10 procent.

det leda till att man inom förvaltningsområdet inte kan göra tillräckliga konsekvensanalyser om t.ex. EU-lagstiftning under beredning. Då finns risken att kostnaderna inte förutses tillräckligt noggrant eller att åtgärderna inte kan genomföras på det sätt som vore mest kostnadseffektivt. När resurserna krymper är det viktigt att kunna genomföra åtgärder på det sätt som är mest kostnadseffektivt.

Samtidigt som resurserna krymper får miljöförvaltningen hela tiden nya uppgifter och arbetsbördan ökar av t.ex. uppgifter inom marknadskontroll som EU-lagstiftningen kräver. Dessutom har potentialen inom gruvindustrin lett till ökade uppgifter och mer press på att effektivisera efterkontrollen inom miljöskyddet. Produktionen inom gruvdriften väntas fördubblas fram till 2016. Staten har satsat på att utveckla gruvdriften och gruvindustrin väntas föra med sig stora samhällsekonomiska fördelar i form av nya arbetstillfällen, investeringar och export av teknologi. Men resurserna för miljötillstånd för och tillsyn över gruvdriften har inte fått uppmärksamhet i samma mån. Det tar i regel ca 2—4 år att bygga nya gruvor. Startfasen varar i ungefär 1—3 år och då kräver tillsynen 3—4 gånger mer resurser än vid den egentliga behandlingen av miljötillstånd och efterkontrollen av etablerad verksamhet. Miljötillstånden för den här strategiskt viktiga nya industrigrenen måste kunna behandlas i rask takt och högkvalitativt med avseende på miljöskyddet. Vi har redan sett exempel på miljökonsekvenser av gruvdriften och

allmänheten förväntar sig att myndigheterna handlar effektivt och kompetent.

Enligt utredning har NTM-centralernas ansvarsområden för miljö redan förenklat sina tillsynsplaner så långt det enligt lagstiftningen är tillåtet och sparat in på resurser genom tillsynssamarbete mellan regionerna för att klara av sina förpliktelser. Ändringarna i utgiftsramarna betyder att NTM-centralernas omkostnader ska minska med 17 procent, dvs. 32 miljoner euro, fram till 2016. För att bereda sig på ändringarna måste man målmedvetet vidta anpassningsåtgärder. Planeringen och genomförandet har redan startat³. Samtidigt har man börjat utreda alternativa sätt att organisera de regionala miljöuppgifterna så att de lagfästa uppgifter som är viktiga för tillståndet i miljön kan skötas effektivare.⁴

Utskottet ser det som ett problem att det är svårt att följa upp vilken andel finansieringen av ansvarsområdena för miljö står för på NTM-centralerna och regionförvaltningsverken på grund av att systemet inte är öppet för insyn. Preliminära utredningar visar att ansvarsområdena för miljö har gått miste om resurser på grund av personalens åldersstruktur och pensionsavgångar i proportionellt sett större utsträckning än ansvarsområdena för näring och trafik. Det är dessutom inte ens tekniskt möjligt att direkt tilldela ansvarsområdena för miljö mer resurser via omkostnadsanslagen inom arbets- och näringsministeriets och finansministeriet förvaltningsområde, för sådan öronmärkning är inte möjlig. Ändå har just miljöuppgifterna påvisats ha ett uppenbart behov av resurser.

Miljölagstiftningen går i hög grad ut på att genomföra EU-lagstiftning, och den tillhörande andelen obligatorisk planering, uppföljning och rapportering har fortsatt ökat. Det rör sig om lagstadgade uppgifter som inte kan lämnas därhän. Förvaltningen måste för ändamålet ha tillräckligt många experter som är insatta på sitt område.

² Minskningen med 19 miljoner euro i propositionen beror till största delen (15 miljoner) på att utbetalningen av konjunkturrelaterade reparationsunderstöd upphör och att man sparar in på reparationsunderstöden för bostäder (6 miljoner). På det hela taget minskade de totala anslagen för miljöministeriets förvaltningsområde väsentligt 2006, då anslaget på mer än 400 miljoner för bostadsbidrag flyttades över till social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde och 2010, då den regionala miljöförvaltningen (74,6 miljoner euro) i och med regionförvaltningsreformen flyttades över till arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde och, i fråga om regionförvaltningsverkens ansvarsområden för miljöstånd, till finansministeriets förvaltningsområde.

³ Utredare Rauno Saari utreder frågan åt finanspolitiska ministerutskottet i oktober.

⁴ Utredare Riitta Rainio ska i november komma med rekommendationer om hur miljöförvaltningen kan organiseras ändamålsenligt.

de. Generella utvecklings- eller centraliseringsprojekt råder inte bot på den aktuella akuta resursbristen. Krympande anslag i kombination med ett växande antal uppgifter kräver antingen att man ökar budgetanslagen under arbets- och näringsministeriets och finansministeriets huvudtitlar eller snabbt tar fram och inför nya finansiella modeller för de här uppgifterna.

Det behövs genast extra resurser för att avarbeta ärendebalansen och vi kan inte på den punkten invänta utredarnas förslag till omorganisering av förvaltningen eller nya finansiella modeller, framhåller utskottet. För att säkra acceptabla rutiner inom miljövården och verksamhetsmöjligheterna inom gruvindustrin behövs det för miljövårdsuppgifter, särskilt miljötillsyn över gruvindustrin, 700 000 euro per år och för stöd till uppgifter som gäller tillstånd för gruvor 300 000 euro per år. Anslaget ska planmässigt kunna riktas till norra Finland i synnerhet. Utskottet bör få användas för att anställa visstidspersonal motsvarande högst 20 årsverken för de här uppgifterna. Utskottet föreslår därför

att finansutskottet ökar moment 35.10.22 (Vissa utgifter för miljövård) med 1 miljon euro för miljövårdsuppgifter.

Skyddet av Östersjön och närområdessamarbetet

Regeringen föreslår att moment 24.20.66 (Närområdessamarbete) inom utrikesministeriets förvaltningsområde stryks, eftersom det bilaterala närområdessamarbetet mellan Finland och Ryssland upphör vid utgången av 2012. Länderna har ingått ett nytt avtal som bygger på jämbördigt partnerskap för att främja det gränsöverskridande samarbete. Där är EU:s program för gränsområdessamarbete den viktigaste källan till finansiering. I stället för den gamla finansieringsmodellen föreslås 3,2 miljoner euro på moment 24.90.68 Samarbete med Östersjöområdet, Barentsregionen och det arktiska området. Anslaget ska göra det möjligt att medverka i samarbete kring den nordliga dimensionen och multi-

lateralt regionalt samarbete i de nordliga regionala råden⁵.

Utskottet påpekar att närområdessamarbetet på många sätt har varit lyckat och lett till resultat, framför allt i miljö- och kärnsäkerhetsfrågor. I stället för biståndsprojekt, som samarbetet i början gick ut på, siktar man nu på jämbördigt samarbete och ömsesidig nytta. Projekten inom närområdessamarbetet har bidragit till fungerande kontakter och nätverk och utbyte av information och erfarenheter. De ungefär 2 500 projekt som genomförts har lett till mycket konkreta resultat som varit till nytta för båda parterna. Anslagen för ändamålet har möjliggjort stora fördelar med ganska små insatser, då det bilaterala samarbetet har kopplats till bredare internationell verksamhet. Bra exempel på detta är de miljöprojekt för att skydda Östersjön som genomförts inom ramen för miljöpartnerskapet i den nordliga dimensionen, t.ex. avloppsreningsverket i sydvästra St Petersburg. Trots omstruktureringen av närområdessamarbetet och den sjunkande trenden i anslagen är det mycket viktigt att det framöver finns ett finansiellt instrument som gör det möjligt att bidra till den politiska måluppfyllelsen i närområdena, framför allt när det gäller skyddet av Östersjön och strålsäkerheten.

För skyddet av Östersjön föreslås 3,34 miljoner euro på moment 35.10.22 (Vissa utgifter för miljövård). Anslaget kan användas för att främja återvinning av näringsämnen och effektivisera vattenvården inom jordbruket i Skärgårdshavets och Bottenhavets avrinningsområden, inventera den biologiska mångfalden inom den marina undervattensmiljön och samordna planeringen av havsvården. Det är viktiga projekt som bör fortgå. Inte minst i Skärgårdshavet är det de diffusa utsläppen från Egentliga Finland som kraftigast påverkar tillståndet i Östersjön.

Utskottet påpekar också att Finland har förbundit sig att reducera de landsspecifika utsläppen enligt HELCOM:s aktionsplan för Öster-

⁵ Såsom Östersjörådet, Barents euroarktiska råd och Arktiska rådet.

sjön (BSAP, Baltic Sea Action Plan) med målet att tillståndet i Östersjön ska vara bra år 2021. Aktionsplanen och insatserna enligt den kommer att utvärderas på nytt nästa år. För Finland är det en särskild utmaning att nå målen för att motverka eutrofiering. För att få fart på genomförandet har det inrättats en fond för aktionsplanen. Den administreras av Nordiska Investeringsbanken NIB och Nordiska Miljöfinansieringsbolaget NEFCO. Sverige har placerat ungefär 9 miljoner euro i fonden och Finland har bidragit med 2 miljoner euro från anslaget för närområdessamarbete. Med hjälp av fonden har sammanlagt 32 projekt startats. Fondens verksamhet är viktig för att vi ska nå målen för utsläppsreduktion i Östersjön. Utskottet anser att fonden bör byggas ut om det går, så att alla kuststater medfinansierar den.

Skyddet av skogar och handlingsprogrammet METSO

Anslagen på moment 35.10.52 (Forststyrelsens offentliga förvaltningsuppgifter) föreslås minska med 0,5 miljoner euro jämfört med 2012 och då blir den slutliga summan 27,284 miljoner euro. Utskottet lyfter fram att det är angeläget med finansiella resurser för Forststyrelsens naturtjänster för att skyddsarbetet ska kunna utföras och tjänsterna för rekreativ användning förbättras. Samtidigt är det direkt ekonomiskt motiverat, för en rad undersökningar visar att satsningar på tjänster i nationalparker och strövmråden mångdubbelt återbetalar sig själva i den lokala ekonomin. Anslaget räcker inte till för att förbättra infrastrukturen för tjänster i de nya nationalparkerna i Sibbo storskog och Bottenhavet och inte heller för att rusta upp i de gamla nationalparkerna. Forststyrelsen har fått ta över fastigheter, hamnar och annan utrustning som tidigare förvaltades av andra statliga inrättningar. Trots detta har inte anslagen ökat. I brist på pengar för reparation måste hamnar stängas av säkerhetsskäl och följaktligen försämrats möjligheterna att använda strövmråden. Underhållet av konstruktioner i nationalparker bör ses ur samhällsekonomisk synvinkel som en attrak-

tionsfaktor för regionen, med beaktande av att satsningarna återbetalar sig i den lokala ekonomin och den vägen bidrar till måluppfyllelsen för hållbar ekonomi.

Anslaget för handlingsprogrammet för mångfalden i skogarna i södra Finland (METSO) krymper med nästan 2 miljoner euro enligt propositionen. För att vi ska nå målen för skyddet av naturens mångfald är det väsentligt att de effektivaste åtgärderna genomförs genom att de mest värdefulla objekten prioriteras när anslagsnivån sjunker. I ett övergripande perspektiv blir andra faktorer som påverkar mångfalden allt viktigare, t.ex. bestämmelserna i skogslagen och naturvårdslagen och det arbete som Forststyrelsens naturtjänster utför för att skydda hotade arter och andra djur- och växtarter och deras livsmiljöer.

Målet i Finlands nationella biodiversitetsstrategi (2006—2016) var att stoppa utarmningen av biodiversiteten i vårt land senast 2010. Men trots många framsteg nåddes målet inte (Rödlistan "Suomen lajien uhanalaisuus — Punainen kirja" 2010). Utskottet påminner om att regeringen i sitt program utfäster sig att effektivisera skyddet av den biologiska mångfalden, bedriver en hållbar användning av naturresurser och säkerställer tillräcklig finansiering för de åtgärder som behövs för att utarmningen av den biologiska mångfalden ska kunna stoppas fram till år 2020.

Avloppsvattenhantering och matarledningar för avlopp i glesbygden

När miljöutskottet i januari 2011 behandlade förordningen om avloppsvatten i glesbygden⁶ föreslog det att riksdagen skulle godkänna en rad uttalanden av vilka det tredje gällde en skyldighet för regeringen att utarbeta ett rikstäckande avloppsprogram som innehåller höjda anslag som ska räcka till för åtminstone hela övergångsperioden för lagen om ändring av miljöskyddslagen och förordningen som skulle utfär-

⁶ Proposition RP 179/2010 rd med förslag till lag om ändring av 18 och 103 § i miljöskyddslagen

das med stöd av den. Beredningen av avloppsprogrammet togs sedermera in i regeringsprogrammet för statsminister Katainens regering. Jord- och skogsbruksministeriet och miljöministeriet började tillsammans förbereda ett avloppsprogram våren 2011 och ett utkast blev klart i maj 2012.

Anslaget på moment 30.50.31 under jord- och skogsbruksministeriets huvudtitel för stöd till vattendragsprojekt och vatten- och avloppsprojekt har väsentlig betydelse för hur avloppsprogrammet kan genomföras. Det föreslagna anslaget är nu 10,079 miljoner euro, medan det i budgeten för 2011 var 20,158 miljoner och i budgeten för 2012 var 14,008 miljoner. Med anslaget finansieras påbörjade projekt, vatten- och avloppsåtgärder på landsbygden och räntestöd för räntestödslån som beviljats tidigare.

Under miljöministeriets huvudtitel kan matarledningar för avlopp och avlopp i glesbygden stödjas med anslagen på moment 35.10.61 Främjande av miljövärden. Matarledningar för avlopp kan stödjas med 4,5 miljoner euro, men det räcker bara för projekt som inletts 2012, varav 8 kommer att fortsätta 2013. Anslaget räcker inte till för att starta nya projekt. Enligt avloppsprogrammet bör 11 nya projekt för matarledningar för avlopp startas 2013, så det behövs minst 5 miljoner euro i stöd. Med den föreslagna anslagsnivån kan inga nya projekt startas och propositionen innehåller ingen fullmakt att binda upp anslagsanvändningen efter 2013.

Utskottet poängterar att avloppsprogrammet som finns inskrivet i regeringsprogrammet bör genomföras enligt målet. Arbete för avlopp i glesbygden och projekt för matarledningar för avlopp är ytterst viktiga för ett hållbart vatten- och avloppssystem. Men om staten inte beviljar stöd för att sätta fart på arbetet med att bygga avlopp kan övergångstiden som går ut 2016 leda till att fastigheter i glesbygden väljer ohållbara och olämpliga system för behandling av avloppsvatten. Det statliga stödet upplevs ha stor inverkan på huruvida nya projekt startas och hur kommunerna och vatten- och avloppsverken förbinder sig att medfinansiera dem. Utskottet an-

ser att budgetanslaget bör göra det möjligt att starta åtminstone de mest motiverade projekten 2013 och då måste anslaget höjas med 1,5 miljoner euro. Utskottet föreslår därför

att finansutskottet ökar moment 35.10.61 (Främjande av miljövärden) med 1,5 miljon euro för stöd till byggande av matarledningar för avlopp.

Övergångstiden för de justerade kraven på avlopp i glesbygden går alltså ut i början av 2016, då fastigheterna ska ha ett avloppssystem som antingen uppfyller kraven i förordningen om hushållsavloppsvatten eller anslutas till avloppsnätet. När riksdagen godkände justeringen förutsatte den att regeringen ser till att kommunerna får tillräckligt stora anslag för att kunna ordna rådgivning om avloppsvatten för enskilda fastigheter fram till dess att övergångstiden för att verkställa den nya förordningen går ut. Rådgivningen har varit välkommen och effektiv men inte tillräckligt omfattande. Utskottet anser att det bör finnas tillgång till rådgivning tills övergångstiden går ut. För att ordna rikstäckande rådgivning behövs det 2 miljoner euro i anslag årligen fram till 2016. Utskottet föreslår därför

att finansutskottet ökar moment 35.10.61 (Främjande av miljövärden) med 250 000 euro för rådgivning om avloppsvatten i glesbygden.

Understöd till organisationer

Anslagen på moment 35.01.65 (Understöd till organisationer och miljövärd) föreslås minska med 50 000 euro. Utskottet anser att det här anslaget på sammanlagt 2 050 000 euro bör förbli oförändrat. Det är litet men angeläget, för det bidrar till det viktiga arbete som organisationer utför för att stärka miljöutbildning och miljöinformation. Utskottet föreslår därför

att finansutskottet ökar moment 35.01.65 med 50 000 euro.

Stöd till områdesarkitekturverksamheten

Anslaget för stöd på moment 35.20.37 föreslås bli disponerat för uppgörande av planer som styr utbyggnaden av vindkraft. Det betyder att den nuvarande möjligheten att stödja områdesarkitekturverksamhet slopas. Erfarenheterna av områdesarkitekturverksamheten har varit mycket positiva när det gällt att höja kvaliteten på planeringen av markanvändning i små kommuner, utveckla miljön i kommunerna och ge kommunerna mer livskraft. Kommuner där invånarantalet är lägre än 6 000 och som enligt markanvändnings- och bygglagen inte är skyldiga att planlägga har kunnat få stöd. År 2011 fanns det 24 områdesarkitekturområden som täckte in 53 kommuner, varav 44 fick statsunderstöd.

Planläggningsstödet som ska bidra till att det byggs vindkraft behövs också för att öka den förnybara energin med 6 TWh senast 2020, påpekar utskottet. Det kräver att dagens kapacitet mer än tiodubblas. Områdesarkitekturverksamheten har lett till avsevärt ökat interkommunalt samarbete, kostnadseffektivt höjt kvaliteten på planeringen av miljön och på små orter bidragit till att styra planläggningen för byggande av vindkraft. Om stödet till områdesarkitekturverksamhet upphör, försvinner också tillsammans med områdesarkitekterna ett system genom vilket små orter kan stödja vindkraftsplanläggning. Utskottet föreslår därför

att finansutskottet skriver in områdesarkitekturverksamheten i motiveringen till moment 35.20.37 (i analogi med texten i propositionen för 2012) och höjer anslaget med 500 000 euro för fortsatt stöd till områdesarkitekturverksamhet.

Boende till skäligt pris

Den överhettade bostadsmarknaden, främjandet av boende till skäligt pris och bristen på hyresbostäder i huvudstadsregionen kräver att allsidiga och effektiva åtgärder snabbt vidtas, framhåller utskottet. För att näringslivet ska fungera är det viktigt att det finns tillräckligt med hyresbostäder till skäligt pris framför allt i huvudstadsre-

gionen och andra tillväxtcentrum. Utskottet tog upp de bostadspolitiska problemfrågorna i brett perspektiv när det behandlade arbetsgruppens förslag till statsrådets bostadspolitiska program i januari 2012. I ett brev till miljöministeriet den 28 februari 2012 pekade utskottet på problemen och ansåg att det måste finnas en samlad utredning till underlag för politisk debatt i ett läge där omvärldsvillkoren gör att situationen måste evalueras ingående på nytt. En höjning av enskilda budgetanslag eller fullmakter är ingen lösning på de här fundamentala problemen.

Med hänvisning till det som står i brevet upprepar utskottet här att staten spelar en viktig roll på bostadsmarknaden när det gäller ekonomi, social utveckling och utveckling av samhällsstrukturen, även om en fungerande konkurrens är det absoluta villkoret för att bostadsmarknaden ska fungera. Också kommunerna spelar en väsentlig roll i och med att de bestämmer över markpolitiken. Utskottet vill framhäva behovet att oavhängigt granska villkoren för en sund bostadsmarknad på grund av de strukturella förändringarna i omvärlden, inte minst i Helsingforsregionen, plus lagstiftningen om allmännyttighet och grunderna för hela stödsystemet. Hållbarheten i de offentliga finanserna ställs inför utmaningar som också framtvingar ett behov av att se över stöden för boendet för att de ska kunna sättas in där de är effektiva.

Tillgången på planlagd tomtmark som lämpar sig för bostadsbyggande, planläggningspotentialen, utgör grunden för en långsiktig bostadspolitik över lag. Om det inte finns tillräckligt med planläggningspotential råder det fortsatt brist och det är den första flaskhalsen på bostadsmarknaden. Det viktigaste målet bör vara att utöka produktionen av nya bostäder. Det behövs både hyresbostäder och andra bostadsformer för att konkurrensen ska bli sundare. Det behövs också åtgärder för att bidra till att det byggs bostadsrättsbostäder, som är en boendeform på gränsen mellan ägar- och hyresboende. Hörnstenen är att det finns tillräckligt med tomter att tillgå. Det måste finnas tillräcklig tillgång till planlagda tomter som lämpar sig för bostadsbyggan-

de. För att försäkra sig om detta måste kommunerna skaffa den råmark som behövs.

Man måste också se allvarligt på hur byggföreskrifterna påverkar priset på boendet. Kostnadsmedvetenhet behövs, för många extra kostnader som i sig är tolerabla kan tillsammans få ohållbart stor betydelse för det slutliga priset. Frågan har redan utretts inom ramen för arbetet med en regelöversyn, men det är öppet om det ska bli en fortsättning (parkeringsplatser, skyddsrum osv.).

I budgetpropositionen föreslås 1,040 miljoner euro i fullmakt för räntestödslån, vilket väntas göra det möjligt att bygga ungefär 7 000 hyresbostäder. Av dessa ska bara 3 200 vara avsedda för andra än grupper med särskilda behov. Dessutom finns det beredskap för att bygga 2 000 bostäder enligt ett slags mellanmodell med statsborgen. Fullmakterna är i och för sig skäliga, men i praktiken ser det ut som att bostadsbyggande inte kommer att startas i tillnärmelsevis den utsträckning som fullmakten medger. Att det för närvarande startats byggarbeten på bara ca 100 bostäder visar enligt utskottet hur ohållbart läget är.

Genom att ingå MBT-avtal om markanvändning, boende och trafik har staten och kommunerna

försökt bädda för bostadsproduktion. I en avsiktsförklaring om tomt- och bostadsutbudet i Helsingforsregionen 2008—2011 var målet att producera ca 13 000 nya bostäder årligen, varav en femtedel skulle vara hyresbostäder. Men måluppfyllelsen varierade markant efter kommun och en del av kommunerna nådde varken bostads- eller planläggningsmålen. En ny avsiktsförklaring för Helsingforsregionen 2012—2015 undertecknades i juni med målet att 13 000 bostäder ska byggas per år. En avsiktsförklaring har också undertecknats i Åbo. I Tammerfors pågår förhandlingar om att förlänga avsiktsförklaringen och i Uleåborgsregionen pågår förberedelser för en avsiktsförklaring. Utskottet förespråkar en utveckling av förfarandet med avsiktsförklaringar som bostadspolitiskt verktyg.

Med hänvisning till det ovannämnda brevet noterar utskottet att det förväntar sig att få en utredning från ministeriet om hur de åtgärder som det krävt går framåt.

Ställningstagande

Miljöutskottet anför

att finansutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors den 18 oktober 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Martti Korhonen /vänst
vordf. Rakel Hiltunen /sd
medl. Tarja Filatov /sd
Christina Gestrin /sv
Timo Heinonen /saml (delvis)
Antti Kaikkonen /cent
Pauli Kiuru /saml
Jukka Kärnä /sd

Jari Lindström /saf
Eeva-Maria Maijala /cent
Tapani Mäkinen /saml
Martti Mölsä /saf
Sari Palm /kd
Oras Tynkkynen /gröna
Mirja Vehkaperä /cent
Juha Väätäinen /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

I framtiden kommer vi att ställas inför stora utmaningar inom bostadsproduktionen. Dels kommer landsbygden så småningom att avfolkas till följd av regeringens centraliseringspolitik, dels är trycket hårt på Helsingforsregionen på grund av den stora befolkningsmängd som trängs där. Följaktligen ökar efterfrågan på bostäder, och då stiger bostadspriserna eftersom efterfrågan är större än utbudet. Den så kallade sociala bostadsproduktionen ställer egna krav och diversifierar branschen. Vi sannfinländare anser att det största problemet är att det nästan helt och hållet saknas hyresbostäder till skäligt pris i Helsingforsregionen. Liknande problem förekommer i andra tillväxtcentrum som Uleåborg, Tammerfors och Åbo. Regeringen har inte ingripit mot detta — utom i festtal — och blundar alltså för fakta och försöker fly sitt ansvar i den här viktiga frågan.

Understöd för reparationsverksamhet (35.20.55)

Trots utmaningar av många olika slag ser vi det som viktigt att reparationsunderstöden inom förvaltningsområdet främst går till att bygga hissar och reparera bostäder för äldre och funktionshindrade så att dessa kan bo i sina hem. Anslaget behövs verkligen som stöd för att äldre och funktionshindrade ska kunna bo i hemmet, vilket är både mänskligt och ekonomiskt lönsamt. Här måste man också minnas att en avsevärd del av vår nationalförmögenhet utgörs av byggnader. Men vi sannfinländare anser att det föreslagna anslaget är alldeles för litet för det här viktiga ändamålet. Dessutom är det angeläget att börja

använda förnybar energi, som bidrar till att motverka klimatförändringen och därmed har stora effekter på miljön. Om vi börjar använda förnybara energikällor får det också stor betydelse i fråga om inhemsk förnybar energi, t.ex. flis och bioenergi. Incitament för förnybar energi påverkar på så sätt också dynamiskt sysselsättningen och bekämpningen av svart ekonomi. Momentet är av stor vikt både för miljön och människornas välbefinnande.

Främjande av miljövärden (35.10.61)

I sitt program lovar regeringen att främja genomförandet av lagstiftningen om avlopp i glesbygden genom garanterade resurser för information och rådgivning och att främja projekt för matarledningar för avlopp. Den här ståndpunkten finns också inskriven i den förra riksdagens betänkande i frågan. Riksdagen har varje år ökat anslaget på momentet. Miljöutskottet har upprepade gånger påpekat att avloppsledningar är viktiga för miljöskyddet. Vi sannfinländare anser att de föreslagna anslagen inte räcker till.

Avvikande mening

Vi föreslår

att momentet med anslag för understöd för reparationsverksamhet (35.20.55) ökas med 20 miljoner euro och momentet med anslag för matarledningar och avlopp i glesbygden (35.10.61) ökas med 8 miljoner euro, varav 7 miljoner för avloppsledningar och 1 miljon för rådgivning om avloppsvatten.

Helsingfors den 18 oktober 2012

Jari Lindström /saf
Martti Mölsä /saf
Juha Väättäinen /saf

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Budgetpropositionen innehåller nedskärningar inom miljöministeriets förvaltningsområde med stora negativa konsekvenser för måluppfyllelsen i fråga om miljöskydd och grön tillväxt och främjandet av boende till skäligt pris. I budgetutlåtandet föreslår utskottet förbättringar. Vi backar upp förslagen även om förbättringarna till viss del är för små. Dessutom vill vi lyfta fram följande frågor.

Regeringens bostadspolitik sätter stopp för boende till skäligt pris

Så som utskottet påpekar i utlåtandet är en höjning av enskilda budgetanslag eller fullmakter ingen lösning på de fundamentala bostadspolitiska problemen. Regeringen koncentrerar sig på problemen i huvudstadsregionen och tillväxtcentrumen men tar inga krafttag mot dem heller.

Katainens regering vill tvinga fram en kommunreform som också ska centralisera boendet. Centerns bostadspolitik tar avstamp i människornas behov och önskemål. Man måste också få bygga bostäder i glesbygden. För närvarande är byggandet på landsbygden kraftigt begränsat. Byplanläggningen bör bli effektivare och tjänsterna i byarna bör förbättras.

Incitamenten i form av statligt räntestöd för nya hyresbostäder till skäligt pris fungerar inte: den långa tiden med begränsningar lockar inte investerare som har kapital för bostadsbyggnation. Dagens modell gör dessutom att investerarna inte kan dra nytta av att värdet på fastigheten stiger. Vi anser att systemet med statligt räntestöd bör ses över. Samtidigt måste bestämmelserna om allmännyttighet granskas.

Tillstånds- och tillsynsmyndigheternas resurser måste sättas in på gruvindustrin

I ekonomiskt svåra tider måste vi satsa på åtgärder för ekonomisk tillväxt. Den växande gruvin-

dustrin och de nya fyndigheterna har lett till ökad arbetsbörda för tillstånds- och tillsynsmyndigheterna samtidigt som myndigheternas resurser har skurits ner inom ramen för produktivtetsprogrammet. Förhastade tillståndsbeslut och bristfällig tillsyn riskerar gruv- och utvinningsindustrins framtid, om den får den allmänna opinionen emot sig på grund av negativa miljökonsekvenser. Budgetpropositionen strider mot regeringens sysselsättningsmål.

När tillståndsprocesserna stockar sig bidrar det också till att det blir brist på torv. Det är ett problem för vår energiproduktion och en lång rad jordbruksföretag. Nästan inga nya torvområden har kunnat börja användas. Vi måste få fart på tillståndsprocesserna, så att vi får tillgång till nya torvområden som uppfyller miljöbestämmelserna.

Matarledningar för avlopp

Kommunerna har de senaste åren tvingats satsa stort på miljöskyddsåtgärder. Orsaken är ofta att det finns viktiga grundvattenområden i kommunen. För att vatten- och avloppsproblemen på landsbygden och i andra områden ska kunna lösas på det sätt som krävs i vatten- och avloppslagstiftningen och förordningen om avloppsvatten, måste staten aktivt medverka i planeringen och genomförandet av projekten.

I sitt program lovar regeringen att främja genomförandet av lagstiftningen om avlopp i glesbygden genom garanterade resurser för information och rådgivning och genom att främja projekt för matarledningar för avlopp. Den här synpunkten finns också inskriven i den förra riksdagens betänkande i frågan. Miljöutskottet har upprepade gånger påpekat att avloppsledningar är viktiga för miljöskyddet. Men anslagen för hithörande projekt räcker inte till på långt när. Det finns inga finansiella resurser för nya projekt.

Det är motiverat att genomföra projekt för matarledningar för avlopp för att minska de miljöskador som orsakas av avloppsvatten och för att skydda vattenområdena. Därför behövs det statlig finansiering.

Vi föreslår

att riksdagen ökar moment 35.10.61 med 10 000 000 euro för att starta och genomföra projekt för matarledningar för avlopp.

Bidrag för reparationer och ändringar i värmesystem

Enligt propositionen ska reparationsunderstöden drastiskt skäras ner och inga pengar ska användas för ändringar i värmesystem.

Installation av hissar i efterhand och reparation av bostäder för äldre och funktionshindrade är lönsamt både ur ekonomisk och mänsklig synvinkel. Om regeringens förslag godkänns kom-

mer hissinstallationerna som görs i efterhand att upphöra nästan helt och hållet.

Ändringar i värmesystem skulle bidra till att inhemsk energi används i stället för importerad energi. Investeringar i energirelaterade reparationer återbetalar sig snabbt i form av inbesparad energiförbrukning. Förnybar energi bidrar till att motverka klimatförändringen och har därmed stora effekter på miljön. Om vi börjar använda förnybara energikällor får det också stor betydelse i fråga om inhemsk förnybar energi, t.ex. flis och bioenergi. Incitament för förnybar energi påverkar på så sätt också dynamiskt samsättningen och bekämpningen av svart ekonomi.

Avvikande mening

Vi föreslår

att riksdagen ökar moment 35.20.55 med 30 000 000 euro.

Helsingfors den 18 oktober 2012

Eeva-Maria Maijala /cent
Antti Kaikkonen /cent
Mirja Vehkaperä /cent